

חידון תנ"ך בה"ד 15

תלפ"ז-2024

מיקודית ראשונה

חיילים וחיילות, קצינות וקצינים, נגדים ונגדות יקרים ותותחים!

את מדי הא' שלנו קיבלנו חדשים מהבקו"ם, מדי הב' כבר השתתפו במבצע או שניים, והנשק - כבר בעל ניסיון של עשרות שנים. אבל האמת שמלחמות היו לעם ישראל כבר אלפי שנים עוד קודם לכן...

בין דפי התנ"ך נמצאים סיפורים גדושים על קרבות שעמנו עבר מאז היוולדו. ננסה להציץ בספר עליו נשבענו, נלמד על המלחמות שמתאר ועל הערכים שטומן, ונקבל מעט מהרוח הגדולה שהוא אוצר בקרבו.

"עֲבָרְנוּ הוּא לֹא רַק מֵאַחֲרֵינוּ אֲלֵא בְנוּ, בְּתוֹכֵנוּ. אֲנוּ צוֹעֲדִים לְקִרְאֵת הַבָּאוֹת לֹא כְּלוֹחוֹת חֲלָקִים אוֹ כְּאַבְק־אָדָם, לֹלֵא צוּרָה וּלְלֵא דְמוֹת... מוֹרְשָׁה גְדוֹלָה וְעֵתִיקָה בִּת אֲלִפִּי שְׁנִים מוֹבֵלֶת אֶתְנוּ שִׁי לְבָאוֹת."

(דוד בן-גוריון)

בהצלחה!!

מלחמת אברהם וארבעת המלכים

1

ספר בראשית פרק י"ד

שבויים וחטופים, ערבות הדדית

שנת 2,023 לבריה"ע | 1,737 לפניה"ס

המלחמה הראשונה המוזכרת בתנ"ך התרחשה לפני כשלושת אלפים ושמונה מאות שנה(!).

כְּדָרְלֶעָמֶר שליט עֵילָם (ממלכה בדרום פרס) מחליט להרחיב את תחום השפעתו, ויחד עם עוד שלושה בעלי ברית יוצא במסע כיבושים אל אֶרֶץ כְּנָעַן (כך נקראה ארצנו לפני היותה ארץ ישראל). בארץ הוא כובש את הממלכות היושבות בעבר הירדן ובאזור הנגב, ודורש להעביר לרשותו אחוזים נכבדים מתקציב המדינה. מצב זה נמשך 12 שנים עד ששליטי ארץ כְּנָעַן פרצו במרד נועז. המרד החזיק 13 עשרה שנה, עד ש- "...וּבְאַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה בָּא כְּדָרְלֶעָמֶר (שליט עֵילָם) וְהַמְלָכִים אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיִּכּוּ אֶת רִפְאִים... וְאֶת הַזּוּזִים... וְאֶת הַחֹרִי... וְגַם אֶת הָאֲמֹרִי...".

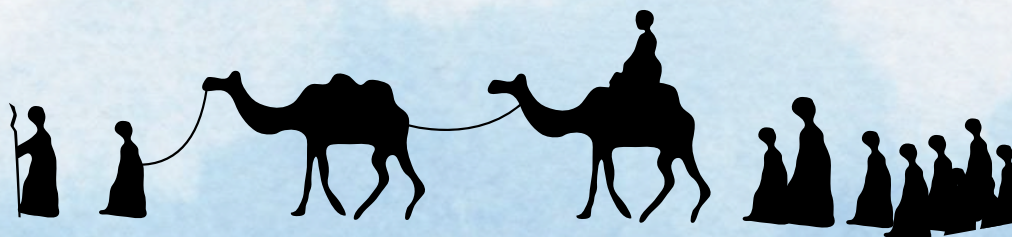
מלכי כְּנָעַן מכריזים 'צבע אדום' ומקפיצים את צבאותיהם, "וַיֵּצֵא מֶלֶךְ סֹדֶם וּמֶלֶךְ עֶמְכָּה וּמֶלֶךְ אֲדָמָה וּמֶלֶךְ צִבּוֹיִם וּמֶלֶךְ בִּלְע... וַיַּעֲרְכוּ אִתָּם מִלְחָמָה... אַרְבָּעָה מְלָכִים אֶת הַחֲמִשָּׁה". כתוצאה מתנאי השטח המאתגרים, גוברים כְּדָרְלֶעָמֶר ושלושת חבריו, והם לוקחים שלל ושבויים רבים מחמשת ממלכות כְּנָעַן ומתחילים לנוע חזרה לארצם.

אברהם אבינו ישב אז בְּאֶלְנֵי מֶמְרָא (קרוב לחברון) בשלווה, אך זו נקטעה כאשר שמע על מלחמת האיתנים שהתנהלה כמה עשרות קילומטרים ממזרח לו. המקור המודיעיני סיפר לאברהם כי אחיינו לוֹט, שהתגורר בסדום, נמצא גם כן ברשימת השבויים וכי הוא מובל כעת כשבוי לארץ עֵילָם.

כששמע זאת אברהם, מיד- **"וַיָּרֶק (=הקפיצם לקרב ורוקן את הבסיסים) אֶת חֲנִיכָיו וְלִידֵי בֵיתוֹ שְׂמֹנֶה עָשָׂר וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַיִּרְדּוּ עַד דָּן"**. אף שמאזן הכוחות נגדו באופן מובהק (318 לוחמי אברהם נגד רבבות חיילים מיומנים), אברהם פותח מיד במרדף ותקיפה במטרה לחלץ את אחיינו השבוי. כדי לפצות על מיעוט הכוח, אברהם מפצל את מחנהו לכמה מחלקות שיתקיפו את ארבעת המלכים מכמה כיוונים. ומתזמן את התקיפה לשעות הלילה – כך שבנוסף אל אפקט ההפתעה, החשיכה גם תסתיר את מספרם הזעום, **"וַיַּחְלֶק עֲלֵיהֶם לַיְלָה הוּא וְעַבְדָּיו"**. על אף החיסרון החמור בסד"כ, ההתקפה מצליחה ואברהם ממשיך לרדוף אחרי השובים לאורך קילומטרים רבים, **"...וַיֵּבֶן וַיִּרְדֹּפֶם עַד חֹבֶה אֲשֶׁר מִשְׁמָאל לַדְּמָשֶׁק. וַיָּשֶׁב אֶת כָּל הָרֶכֶשׁ וְגַם אֶת לוֹט אָחִיו..."**.

כאות הוכרה על הניצחון מציע מלך סדום (אחד ממלכי כְּנָעַן) לאברהם לקחת את השלל מהמלחמה, אך אברהם מסרב בתוקף **"...הָרִימְתִּי יָדִי אֶל אֶ-דְּנִי אֶ-ל עֲלִיוֹן קִנָּה שָׁמַיִם וָאָרֶץ... אִם אֶקַּח מִכָּל אֲשֶׁר לִי (= אני נשבע שלא אקח ממך כלום), וְלֹא תֹאמַר אֲנִי הֶעֱשֵׂרְתִּי אֶת אַבְרָם"**. אברהם לא רוצה להיות תלוי בעם זר, ובמיוחד שלא בעם רשע כסדום. עם זאת, בזכויותיהם של חייליו אברהם לא מוכן לפגוע- **"רַק אֲשֶׁר אָכְלוּ הַנְּעָרִים וַחֲלָק הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָלְכוּ אִתִּי (כל הלוחמים בחזית, וגם-), עֲנִר אֲשָׁכַל וּמִמָּרָא (שנשארו בעורף לשמור) הֵם יִקְחוּ חֶלְקָם"**.

מלחמת יהושע נגד העי

2

ספר יהושע פרקים ז' – ח'

ערכי מלחמה

שנת 2,488 לבריה"ע | 1,272 לפניה"ס

לאחר מסע של 40 שנה בחולות המדבר, עם ישראל מגיע סוף כל סוף אל ארץ ישראל. תחילה הם כובשים את העיר יריחו, אשר לפי המתואר החומה שלה נפלה בדרך נס והצבא יכל לחדור לעיר. יהושע (מחליפו של משה והמנהיג של ישראל בכל תקופת ההתיישבות בארץ), אסר על הלוחמים לקחת לעצמם משלל העיר. אלא ציווה להחרים אותו ולהביאו ל'אוהל מועד' = בית המקדש הארעי שהיה אז לעם.

לאחר ההצלחה הגדולה מתכוננים ישראל להילחם על העיר הבאה, **"וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ אֲנָשִׁים מִירִיחוֹ הָעִי (=לעיר ששמה 'עי') וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם לֵאמֹר עָלוּ וְרַגְלוּ אֶת הָאָרֶץ, וַיַּעֲלוּ הָאֲנָשִׁים וַיַּרְגְּלוּ אֶת הָעִי".** המרגלים חוזרים ובפיהם מל"מ על הסד"כ של האויב, והמלצה – **"אַל יַעַל כָּל הָעָם, כְּאַלְפִּים אִישׁ אוּ כְּשָׁלֹשׁ אֲלָפִים אִישׁ יַעֲלוּ וַיָּכּוּ אֶת הָעִי... כִּי מַעַט הִמָּה".** יהושע 'לוקח ספיירים' ושולח 3,000 חיילים, אך בניגוד לתחזיות האופטימיות נחלנו הפסד צורב – **"...וַיִּנָּסוּ לִפְנֵי אֲנָשֵׁי הָעִי. וַיָּכּוּ מֵהֶם אֲנָשֵׁי הָעִי כְּשָׁלֹשִׁים וְשָׁשָׁה אִישׁ וַיִּרְדְּפוּם לִפְנֵי הַשָּׁעַר".**

מכה קשה זו הפילה את רוח העם, ואפילו סגל הפיקוד לא ידע מה לעשות... יהושע מתפלל וזועק **"בִּי אֱ-דֹנָי מָה אֹמַר אַחֲרֵי אֲשֶׁר הָפֹךְ יִשְׂרָאֵל עָרֹף לִפְנֵי אִיְבָיו?!"**. הכישלון גרם לנזק פסיכולוגי קשה – הביטחון העצמי של העם התערער, ויותר מכך הילת הניצחון שעד כה אפפה את העם התערערה. יהושע נענה על ידי א-להים כי ההפסד הגיע באשמת העם. ניצחון ישראל תלוי ברמתם המוסרית, ומאחר ואחד מהעם נהג בשחיתות ו'עקץ' משלל יריחו במקום

להחרים אותו – הגיע ההפסד. יהושע והעם מיד פועלים לתיקון המעוות – הם מגלים את החייל הסורר, מחרימים את השלל שלקח ומענישים אותו. כעת ניתן להתחיל דף חדש ולצאת מחדש לקרב.

הפעם המערכה עולה רמה. יהושע שולח באמצע הלילה אוגדה שלמה (30 אלף חיילים) להתמקם במארב מערבית לעיר, שם ימתינו עד שיקבלו "פֶּעַל" מיהושע. בלילה הוא בוחר לרדת לשטח אל החיילים ולחזק את רוחם בנוכחותו. לפנות בוקר יהושע משכים ומוביל את הכוח הצבאי המרכזי לכיוון הָעִי מכיוון צפון. עוד לפני שהוא וחייליו מתגלים, הוא מספיק לשלוח חטיבה נוספת (עם 5 אלף חיילים) שתתמקם במארב נוסף קרוב אף יותר אל העיר.

הבוקר עלה ומלך העי רואה לשמחתו את צבא ישראל מתקרב מצפון. מלא ביטחון מהניצחון הקודם הוא מזעיק את כל תושבי העיר והם יוצאים להסתער "וַיִּזְעְקוּ כָּל הָעָם אֲשֶׁר בָּעִי לְרֹדֶף אַחֲרֵיהֶם... וְלֹא נִשְׁאַר אִישׁ בָּעִי וּבֵית אֶל אֲשֶׁר לֹא יָצְאוּ אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲזְבוּ אֶת הָעִיר פְּתוּחָה...". צבא יהושע מתחיל בנסיגה מדומה, במטרה למשוך את תושבי העי צפונה ולהרחיקם מעירם.

כאשר התרחקו מספיק, יהושע מרים את הכידון אשר בידו – לסימן הזה חיכה המארב ממערב כבר לילה שלם. מיד מסתערים כל חיילי המארב ומגלים שהתוכנית הצליחה והָעִי נותרה ללא שמירה. התוכנית לנצל את תחושת הניצחון של האויב עבור הפלתו הצליחה מעבר למצופה – והעיר נופלת בידם בקלות, והם מדווחים זאת לשאר הלוחמים. "וַיִּפְּנוּ אַנְשֵׁי הָעִי אַחֲרֵיהֶם וַיֵּרְאוּ וַהֲנֶה עָלָה עֶשֶׂן הָעִיר הַשָּׁמַיְמָה וְלֹא הָיָה בָּהֶם יָדִים לָנוּס...".

כעת גם הכח הצפוני מצטרף לתקיפה, הם מפסיק את מנוסת הדמה ומסתערים על לוחמי העי, "וְאֵלֶּה יָצְאוּ מִן הָעִיר לִקְרֹאתָם וַיְהִיוּ (אנשי הָעִי) לַיִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ (=באמצע, מותקפים מכל הכיוונים) אֵלֶּה מָזָה וְאֵלֶּה מָזָה, וַיָּכּוּ אוֹתָם עַד בִּלְתִּי הַשְּׂאִיר לוֹ שְׂרִיד וּפְלִיט". את זיכרון הניצחון המדהים הזה, שהגיע לאחר התבוסה הכואבת והלקח החשוב שלמדו ממנו, מנציח העם בהקמת גל אבנים גדול בפתחה של העיר.

3

מלחמת יהושע נגד חמשת מלכי האמורי

ספר יהושע פרק י'

מקצועיות

שנת 2,488 לבריה"ע | 1,272 לפניה"ס

אֲדָנִי צֶדֶק מִתְקַשָּׁה לַהִירָדִם. עִם גְּדוֹל וְעוֹצְמָתִי מִתְקַרֵּב אֶל עִירוֹ – יְרוּשָׁלַיִם, וּבִקְרוֹב עָלוּל לִכְבוֹשׁ וּלְרַשֵּׁת אוֹתָהּ. בַּעֲבֹר זִלְזַל בְּכוּחוֹ שֶׁל הָעָם שִׁיצָא לֹא מִזְמַן מִמִּצְרַיִם, אֶךְ אַחֲרֵי שִׁישְׂרָאֵל הִכְרִיעוּ אֶת הָעָרִים יְרִיחוֹ וְהָעִי, הַבֵּין שְׁעוֹמֵד כְּאֵן כּוֹחַ צְבָאִי רָצִינִי. הִקְשׁ שֶׁשָּׁבַר אֶת גִּב הַגִּמֵּל הָיָה כְּאִשֶּׁר הִתְעַדְכָן בַּחֲדָשׁוֹת כִּי אֲנָשֵׁי הָעִיר גִּבְעוֹן הִחֲלִיטוּ לִחְבוֹר לַעֲם יִשְׂרָאֵל, **”...וְכִי הִשְׁלִימוּ יֹשְׁבֵי גִבְעוֹן אֶת יִשְׂרָאֵל... וַיִּירָאוּ מְאֹד (תוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַיִם) כִּי עִיר גְּדוֹלָה גִּבְעוֹן כְּאַחַת עָרֵי הַמִּמְלָכָה...”**. מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַיִם מִחֲלִיט שֶׁעַל **”בְּגִידָתָם”** שֶׁל הַגִּבְעוֹנִים אִי אִפְשָׁר לַעֲבוֹר בַּשְּׁתִּיקָה, וּמִקְפִּיץ אֶת שָׂאֵר הַמְּלָכִים הַקְּרוּבִים. כֵּן יוֹצֵא צֶבָא עֵנֶק שֶׁל חֲמֵשֶׁת מְלָכֵי דְרוֹם הָאָרֶץ לְתַקּוֹף אֶת הָעִיר גִּבְעוֹן, כְּשֶׁבְּרָאשׁם אֲדָנִי צֶדֶק מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַיִם.

אֲנָשֵׁי גִבְעוֹן שֶׁנִּקְלְעוּ לַצָּרָה שׁוֹלְחִים אֶל יְהוֹשֻׁעַ, מִנְהִיג יִשְׂרָאֵל אִתּוֹ כִּרְתּוֹ בְּרִית, בִּקְשָׁה לַעֲזָרָה. יְהוֹשֻׁעַ לֹא מִפְּנֵה עוֹרֵף לִבְעָלִי בְּרִיתוֹ וּמִקְבֵּל אֶת פְּנִייתָם. הוּא מִחֲלִיט לַהֲתַגַּב לְכִיוּן הָאוֹיֵב, וְלִשְׂמֹךְ כֵּן יוֹצֵא עִם הַכּוֹחַ בַּחֲסוֹת הַחֲשִׁיכָה כְּשֶׁהוּא סְמוּי מֵעֵין הַתְּצַפִּיתִנִּים **”וַיָּבֹא אֲלֵיהֶם יְהוֹשֻׁעַ פְּתָאוֹם, כָּל הַלַּיְלָה עָלָה מִן הַגִּלְגָּל (=מִקּוֹם הַמַּחֲנֶה שֶׁל יִשְׂרָאֵל)”**.

תּוֹכְנִית הַהִפְתָּעָה הַצְּלִיחָה מֵעֲבַר לַתְּצַפִּיּוֹת, וְהַכּוֹחַ הַיִּשְׂרָאֵלִי מִצְּלִיחַ לַהֲבוֹת וּלְהַבְרִיחַ אֶת צְבָאוֹת מְלָכֵי הַדְּרוֹם. לִפִּי הַמַּתּוּאָר, בְּאוֹרֵחַ נֹס הַתְּקִיפָה הַקְּרַקְעִית מִקְבֵּלֶת סִיוַע אוֹוִירִי – **”וַיְהִי בִּנְסָם מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵם בְּמוֹרֵד בֵּית חוֹרֶן וְאֲדָנִי הִשְׁלִיךְ עֲלֵיהֶם אֲבָנִים גְּדוֹלוֹת מִן הַשָּׁמַיִם וַיָּמָתוּ...”**.

יהושע רוצה לנצל את תנופת ההצלחה, אך חושש שכאשר יגיע הלילה לוחמי האויב יוכלו לחמוק תחת מעטה החשיכה, ולכן, בצעד בהחלט חריג אומר: **"אֲזַיְדָבָר יְהוֹשֻׁעַ לֹא-דָנִי בְיוֹם תָּת-אֶ-דָנִי אֶת הָאֲמָרִי לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל... שָׁמַשׁ בְּגִבְעוֹן דּוֹם וְיָרַח בְּעֶמֶק אֵילֹון".** השמש אכן קופאת על מקומה וממתינה מלשקוע, עד שצבא ישראל מצליח להכות כמעט את כל אויביו.

במהלך הלחימה המודיעין הצליח לאתר את חמשת המלכים מתחבאים במערה בעיר מִקְדָּה. יהושע מחליט ששעות כושר אסור לפספס, וממנה מספר חיילים לתצפת על המערה בעוד שאר הצבא ממשיך במרדף אחרי חיילי האויב הבורחים.

המערכה נגמרת בהצלחה כבירה, כל התוכניות של יהושע החל ממתקפת הפתע, דרך תפיסת חמשת המלכים ועד קביעת סדרי העדיפויות בין מטרות המלחמה הצליחו. לאחר תום המלחמה יהושע משתמש בניצחון בכדי לחזק את רוח העם לקראת המלחמות הנוספות **"וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יְהוֹשֻׁעַ אֵל תִּירָאוּ וְאֵל תִּחַתּוּ! חֲזָקוּ וְאַמְצוּ! כִּי כָכָה יַעֲשֶׂה אֲדָנִי לְכָל אֹיְבֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם נִלְחָמִים אוֹתָם!".**

4

מלחמת ברק ודבורה נגד סיסרא

ספר שופטים פרקים ד' - ה'

גבורת העם וגבורת לוחמות

שנת 2,656 לבריה"ע | 1,104 לפניה"ס

במשך עשרים שנה חי עם ישראל בלחץ מתמיד מפני יבין מלך כנען וצבאו - שכלל כח סדיר עצום ורכבי מלחמה רבים. הכנענים הציקו לשגרת החיים בארץ והפכו אותה לבלתי נסבלת.

דבורה הנביאה, שופטת ישראל באותם ימים, שולחת צו 8 לברק בן אבינועם, ומצווה אותו לגייס אוגדה: **"הֲלֹא צֹהַ אֶ-דָּנִי אֶ-לֵהִי יִשְׂרָאֵל לְךָ וּמִשְׁכַּת בְּהַר תָּבוֹר וְלִקְחַתָּ עִמָּךְ עֲשֹׁרֶת אֲלָפִים אִישׁ מִבְּנֵי נַפְתָּלִי וּמִבְּנֵי זָבֻלֹן"**. ברק נענה, אך בתנאי שדבורה גם תגיע לשטח הכינוס, כך יראו הלוחמים שהנביאה האהודה ומלאת המרץ עימם ותתחזק רוחם. המידע על ריכוז הכוחות הישראלי מגיע אל סיסרא-הרמטכ"ל של יבין - והוא משנע את כל צבאו לכיוונם. צבא עצום, כולל 900 רכב ברזל [בערך 6(!) חטיבות טנקים], חונה בעמק באזור נחל קישון. כך שהצבא הישראלי בפחיתות קשה של סד"כ, אך בעליונות אסטרטגית בעודם חונים בהר המשקיף על העמק.

דבורה מחזקת את ברק וקוראת לו להיות הראשון שתוקף - **"קוּם! כִּי זֶה הַיּוֹם אֲשֶׁר נָתַן אֶ-דָּנִי אֶת סִיסְרָא בְיָדְךָ!"** על אף חוסר מאזן הכוחות והניסיון הדל של הלוחמים הישראלים, הם נענים לקריאת דבורה וברק ויוצאים להתקיף. [לימים, תחבר דבורה שיר על מלחמה זו ובו תציין את עוז הרוח של הלוחמים: **"זָבֻלֹן עִם חֵרֶף נִפְשׁוּ לָמוֹת וְנַפְתָּלִי, עַל מְרוֹמֵי שָׂדֶה (הקרב)"**]. באורח נס במחנה סיסרא מתחילה מהומה והצבא בורח מפני הכוח הישראלי. ברק נחוש לסיים את המשימה - **"וּבָרַק רָדַף אַחֲרֵי הָרֶכֶב... וַיַּפֵּל כָּל מַחֲנֵה סִיסְרָא לְפִי חֶרֶב לֹא נִשְׁאַר עַד אֶחָד"**.

סיסרא - היחיד שמצליח להינצל, בורח ומגיע אל שבט הקיני, שהיה במדיניות נייטרלית בסכסוך הישראלי-כנעני. יעל, בת לשבט הקיני, יוצאת לקראת סיסרא ומזמינה אותו להסתתר באהל שלה. סיסרא המותש נופל במלכודת ונכנס, ומבקש לשתות מים. יעל מערימה ומשקה אותו חלב מרדים המטשטש דעתו, ומחליטה לנצל את ההזדמנות שלפניה טרם יהיה מאוחר מדי. בצעד אמיץ **"וַתִּקַּח יַעֲל... וַתִּתְּקֶע אֶת הַיָּתֵד (קֵנָה עֵץ מְחוּדָד) בְּרִקְתּוֹ וַתַּצְנַח בְּאַרְץ וְהוּא נֶרָדָם וַיַּעַף וַיָּמָת."**

את ניסי המלחמה, גבורת הלוחמים וגבורתה של יעל אשר הביאו לניצחון הגמור במערכה, הנציחה דבורה ב'**שירת דבורה**' (שופטים פרק ה').

מלחמת גדעון נגד המדינים

5

ספר שופטים פרקים ד' - ה'

אחדות השורות

שנת 1,077 לבריה"ע | 1,104 לפניה"ס

המצב בעם ישראל הוא בלתי נסבל. המדינים שולטים בארץ, בוזזים את התבואות, תוקפים את הדרכים ושורפים שדות. במשך שבע שנים עם ישראל נאלץ לחיות במקלטים ולהתנייד דרך מנהרות או שוחות חפורות ממקום למקום. אך בסופם - נשלח מושיע, גדעון הנקרא גם **'ירבעל'**.

מִדָּן, עֹמֵל וְבָנִי קֶדֶם' מֵאַחַדִּים כּוֹחוֹת וּמֵרִכְזִים כּוֹחַ צְבָאִי גָדוֹל
בְּעֵמֶק יִזְרְעָאֵל, כְּדֵי לְהִתְכַּוֵּן לְמִתְקַפָּה נֶגֶד יִשְׂרָאֵל. בְּאוֹפֶן הַחֲרִיג
לְאוֹתָהּ תְּקוּפָה, גִּדְעוֹן בּוֹחֵר לְגִיִּס צְבָא שְׂאִינוֹ מוֹרֵכֵב רַק מִבְּנֵי
שְׁבִטוֹ (שְׁבִט מְנַשֶּׁה) אֵלֹא מְכַלֵּל שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁבָאזוֹר. לִכֵּן הוּא
שׁוֹלַח צְוִי 8 בְּכָל עֵרֵי הַשְּׁבִטִים – מְנַשֶּׁה, אֲשֶׁר, זְבוּלוֹן וְנַפְתָּלִי,
וּמֵרִכֵּז תַּחַת פִּיקוּדוֹ אֶת הַכּוֹחַ הַיִּשְׂרָאֵלִי הַמוֹקֵפֶץ.

אֵלֹא שֶׁגִּדְעוֹן חֹשׁ חֹסֵר בִּיטְחוֹן מִסַּפֵּק בְּשִׁבְלֵי שִׁיּוֹכֵל לִפְקֹד וּלְרוֹמֵם
אֶת רוּחַ חֵיילָיו. לְשֵׁם כֵּךְ בּוֹדֵק גִּדְעוֹן אִם הָא-ל בְּעִזְרוֹ בְּשָׁנֵי
נִיסוּיִים, שְׁמַצְלִיחִים וּמַחֲזִיקִים אֶת רוּחוֹ. בְּרֹאשׁוֹן – יוֹרֵד טַל עַל גִּיזַת
צֶמֶר כְּאֲשֶׁר כָּל סְבִיבָתָהּ נֹתֶרֶת יִבְשָׁה, וּבְשָׁנֵי לְהַפֵּךְ – הַגִּיזָה נֹתֶרֶת
יִבְשָׁה וּסְבִיבָתָהּ נִרְטֶבֶת בְּטַל.

חֲדוֹר בִּיטְחוֹן מִחוּדָשׁ וּבִהְדָּרָת הָא-ל מִתְכַּוֵּן גִּדְעוֹן לְמַעֲרָכָה
שִׁיבְצֵעוֹ בַּחֲסוֹת הַחֲשִׁיכָה, וּמִתְחִיל תְּהִלָּתוֹ מִיּוֹנִים עַל מִנֵּת לְהִישָׁאֵר
עִם כּוֹחַ מְצוּמָצֵם בְּלִבָּד.

מִתּוֹךְ 32 אֵלֶף הַלּוּחִמִּים שֶׁהִגִּיעוּ רַק עֲשָׂרַת אֲלָפִים עוֹבְרִים אֶת הַשִּׁלָּב
הַרִאשׁוֹן, בּוֹ נִבְדָּק אֹמֶץ לִיבָם. בְּשִׁלָּב שְׁנֵי גִדְעוֹן מוֹרִיד אֶת
הַלּוּחִמִּים אֶל מִקְוֵה הַמִּים הַקְּרוֹב וּבּוֹחֵן אֶת הַצּוּרָה בָּהֶם שׁוֹתִים.
”...וַיֹּאמֶר אֶ-דָּנִי אֶל גִּדְעוֹן כָּל אֲשֶׁר יֵלֵק בְּלִשְׁוֹנוֹ מִן הַמִּים כְּאֲשֶׁר
יֵלֵק הַכֶּלֶב תִּצָּיֵג אוֹתוֹ לְבָד (=תַּעֲמִיד אוֹתָם בְּצַד אֶחָד), וְכָל אֲשֶׁר
יִכָּרַע עַל בְּרַכָּיו לְשָׁתוֹת (- תַּעֲמִיד אוֹתָם בְּצַד שְׁנֵי, הֵם לֹא עָבְרוּ
אֶת הַמִּבְחָן).” אֶחָד מִפְּרָשֵׁי הַתַּנ”ךְ הַסְּבִיר אֶת בּוֹחֵן הַמַּסְלּוֹל הַמַּעֲט
תְּמוּהָ הַזֶּה כֵּךְ: ”שְׁבָרָשׁוֹנָה צִיּוּהָ שִׁיּוּבָה כָּל הָאִישׁ הִירָא וּרֵךְ
הַלֵּב, וְעַתָּה בְּנִסְיוֹן הַזֶּה צִיּוּהָ שִׁיּוּבָה כָּל הָעַצְלִים. כִּי הִיא
הַכְּרִיעָה עַל הַבְּרִכִּים לְשָׁתוֹת מִנֶּהֱגָה הָעַצְלִים אֲשֶׁר אֵינָם רְאוּיִים
לְהִלָּחֵם, וְהַלּוֹקִים בִּיָּדֵיהֶם הֵם הַחֲרוּצִים וְהֵם הַמוֹכְנִים
לְמַלְחָמָה”. 300 לּוּחִמִּים בְּלִבָּד לֹא כָּרְעוּ עַל בְּרִכְיָהֶם, וּרַק הֵם
נִבְחָרוּ לְהִשְׁתַּתֵּף בַּקָּרֵב.

מעט לפני היציאה הא-ל מציע לגדעון להתקרב למחנה האויב בכדי לאסוף מל"מ אחרון על רוח האויב – וזאת כדי לחזק את רוחו של גדעון. כשהוא מתקרב למחנה מדין, שומע גדעון את אחד מחיילי האויב שצופה את תבוסתם- **"אֵין זֹאת בְּלָתִי אִם חָרֵב גְּדֵעוֹן בֶּן יוֹאֵשׁ אִישׁ יִשְׂרָאֵל נָתַן הָאֱ-לֹהִים בְּיָדוֹ אֶת מְדִין וְאֶת כָּל הַמַּחֲנֶה."**

לאחר שלוש הראיות גדעון כבר מלא עוצמה וודאות בניצחון, וניגש מיד לחזק גם את לוחמיו – **"קוּמוּ כִּי נָתַן אֱ-לֹהֵינוּ בְּיָדְכֶם אֶת מַחֲנֶה מְדִין!"**

גדעון מחליט לנקוט באסטרטגיית תקיפה מקורית המעצימה את אפקט ההפתעה, ותפצה על מיעוט הכוח. כל החיילים מצטיידים בפק"ל שופר, לפיד דולק ופֶד שיסתיר אותו, ומתכנסים לקבל הורדת פקודה. גדעון מחזק רוח הלוחמים ופוקד עליהם – **"מִמָּנִי תֵּרְאוּ וְכֵן תַּעֲשׂוּ"**, ומבטיחם בניצחון שהרי צור ישראל בעזרם, והם במלחמתם נעשים שותפים אליו – **"חָרֵב לֹא-דָנִי וּלְגְדֵעוֹן!"**

הכוח מתפצל לשלוש פלוגות שמכתרות את מחנה מדיין משלושה כיוונים. בדיוק בזמן של חילוף המשמרות, גדעון תוקע בשופר ושובר את הכד, ואחריו גם כל הצבא, וכך נחשפים 300 הלפידים הבוערים. צבא מדיין כולו מתעורר בבהלה מהרעש, ומתמלא אימה ובלאגן. מרוב בהלה המדיינים מתחילים להרוג אחד את השני ולנוס על נפשם. גדעון מקפיץ מחדש את החיילים שרק הרגע שוחררו, ואלו נענים מיד לקריאה, קופצים מכל בתייהם למרדף, ויחדיו מסיימים את העבודה ומכים את האויב.

גדעון מוריד פקודה גם לשבט אפרים שיאגפו את הבורחים – **"וּמִלְאָכִים שָׁלַח גְּדֵעוֹן בְּכָל הָר אֶפְרַיִם לֵאמֹר רְדוּ לְקִרְאֵת מְדִין וּלְכַדוּ לָהֶם אֶת הַמַּיִם (=הגשרים של הירדן, כך שלא יוכלו לברוח לכיוון ירדן)... וַיִּצָּעֶק כָּל אִישׁ אֶפְרַיִם וַיִּלְכְּדוּ אֶת הַמַּיִם (...)** וַיִּלְכְּדוּ שְׁנֵי שָׂרֵי מְדִין אֶת עֹרֵב וְאֶת זָאב..."

לאחר הניצחון מגיעים שבט אפרים ומוחים שגדעון לא קרא להם וגייס אותם כבר מתחילת הקרב. גדעון בחוכמתו הפיקודית מדגיש בפניהם את חלקם במערכה הסופית בהריגת שני קודקודי מדיין, ובכך מונע פילוג בעם.

'מבצע יונתן' מול פלישתים

6

שחואל א' פרקים י"ג - י"ד

שיתוף פעולה

שנת 2,881 לבריה"ע | 879 לפניה"ס

שאול עדיין עומד בשנה הראשונה למלכותו, ועם ישראל נתון במתיחות גדולה עם העמים השכנים. לאחר מלחמתו הראשונה שאול המלך מפיק לקחים ומגייס כוח צבאי שיהיה תמיד בכוננות יציאה לקרב, הנתון תחת פיקודו הישיר. הכוח מנה 3,000 לוחמים שפוצלו לשתי עוצבות, "וַיִּבְחַר לוֹ שָׁאוּל שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מִיִּשְׂרָאֵל, וַיְהִיו עִם שָׁאוּל אֲלָפִים בְּמִכְמָשׁ וּבְהַר בֵּית אֵל, וְאֶלֶף הָיוּ עִם יוֹנָתָן (- בנו של שאול) בְּגִבְעַת בְּנֵימִין".

בשעת כושר נדירה יונתן מצליח לבצע חיסול ממוקד - "וַיֵּךְ יוֹנָתָן אֶת נָצִיב פְּלִשְׁתִּים (=המושל המקומי) אֲשֶׁר בְּגִבְעָה". בתגובה הפלישתים מכנסים כוח צבא עצום להכות בישראל. בצד הישראלי - כאשר שומעים על מבצע יונתן רבים קופצים מעצמם מבתיים ומתכנסים ליד המפקדה של שאול בגלגל. בינתיים גם בעורף מתכוננים למלחמה, והעם עובר להתחבא במגדלים ובמערות.

יונתן קורא את המפה הצבאית, רואה את הפחיתות המספרית והצבאית של הכוח הישראלי, ומבין שבמתקפה רגילה – הניצחון מובטח לפלישתים. בצעד נועז מחליט יונתן להיות הראשון שתוקף, על ידי חדירה של חוליה מינימלית הכוללת אותו ואת עוזרו האישי לתוך מחנה פלישתים, וכך להכות עמוק בתוך שטח האויב.

על מנת שלא יתגלה יונתן בוחר להפתיע ולהגיע מכיוון לא צפוי – **"וּבִין הַמַּעְבְּרוֹת אֲשֶׁר בִּקֵּשׁ יוֹנָתָן לַעֲבֹר... שֶׁן הַסֵּלַע מֵהָעֶבֶר מָזָה וְשֶׁן הַסֵּלַע מֵהָעֶבֶר מָזָה"** – שביל הנראה לא מיועד למעבר ובטח שלא להתקפה. העוזר האישי מסכים להצטרף למשימה המסוכנת – **"וַיֹּאמֶר לוֹ נִשָּׂא כְּלִיו עֲשֵׂה כָּל אֲשֶׁר בְּלִבְּךָ נָטָה לָךְ הִנְנִי עִמָּךְ כְּלִבְּךָ"**, ושניהם יוצאים לדרך.

כאשר הם מגיעים אל עמדת ה ש.ג. מחליט יונתן, רגע לפני יצירת המגע, לבחון את האומץ של הפלישתים ולפי זה לדעת האם אכן הוא יוכל לתקוף. **"...הִנֵּה אֲנַחְנוּ עֹבְרִים אֶל הָאֲנָשִׁים וְנִגְלִינוּ אֲלֵיהֶם. אִם כֹּה יֹאמְרוּ אֵלֵינוּ 'דָּמוּ (המתינו) עַד הִגִּיעֵנוּ אֲלֵיכֶם' וְעַמָּדָנוּ תַּחְתִּינוּ וְלֹא נַעֲלֶה אֲלֵיהֶם. (מאחר ויש להם אומץ לצאת מהבודקה עבור שני חשודים). וְאִם כֹּה יֹאמְרוּ 'עָלוּ עִלֵּינוּ' (סימן שהם פחדנים החוששים לצאת מהמיגונית... ולכן-) וְעָלִינוּ! כִּי נִתְּנָם אֶ-דָּנִי בַּיָּדָנוּ וְזֶה לָנוּ הָאוֹת"**. המבחן מצליח ולאחר עניית השומרים – **"עָלוּ אֵלֵינוּ"**, יונתן ונערו מתחילים את התקיפה במלוא הכוח.

אף שבפעולה יונתן ועוזרו חיסלו רק 20 איש מכוחות האויב, אפקט ההפתעה, והיכולת הצבאית לתקוף בתוך המחנה הפלישתי העצום – יצרו הד חזק. **"וַתְּהִי חֲרָדָה בַּמַּחֲנֶה בַּשָּׂדֶה וּבְכָל הָעָם הַמָּצֵב וְהַמִּשְׁחִית חָרְדוּ גַם הַמָּה וַתִּרְגַּז הָאָרֶץ..."** והפלישתים החלו לנוס. התצפיתנים של שאול עידכנו על תחילת הנסיגה של האויב, ושאול מחליט לנצל את הרגעים הקריטיים הללו **"וַיִּזְעַק שָׂאוּל וְכָל הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיָּבֹאוּ עַד הַמְּלָחָמָה..."**

כאשר העם רואה את הניצחון המופלא רוח כולם מתעודדת, "וכל...
יִשְׂרָאֵל הַמִּתְחַבְּאִים בְּהַר אֶפְרַיִם שָׁמְעוּ כִּי נָסוּ פְּלִשְׁתִּים וַיִּדְבְּקוּ
גַם הֵמָּה אַחֲרֵיהֶם בְּמִלְחָמָה. וַיּוֹשַׁע אֶ–דָּנִי בַיּוֹם הַהוּא אֶת
יִשְׂרָאֵל...!"

מלחמת דוד וגוליית

שחואל א' פרק י"ז

גבורת הרוח

שנת 2,883 לבריה"ע | 877 לפניה"ס

הפלישתים לא כל כך אוהבים את הממלכה היהודית שקמה (בלשון
המעטה) ונאספים למלחמה. נגדם מכנס שאול המלך את צבא
ישראל, ושני הצבאות מתמקמים על ההרים כאשר ביניהם מפריד
עמק האלה. הפלישתים נוקטים בשיטת לוחמה לא קונבנציונלית,
במטרה להביס את ישראל על ידי שבירת רוחם. הם שולחים אדם
ענק ומטיל אימה בשם גוליית אשר מזמין לדו-קרב, "וַיֹּאמֶר
הַפְּלִשְׁתִּי אֲנִי חֲרַפְתִּי אֶת מַעֲרֻכֹת יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם... תָּנוּ לִי אִישׁ
וְנִלְחָמָה יָחַד". נראה שהטקטיקה עובדת – עם ישראל מתמלאים
פחד ולא מצליחים להגיב. במשך 40 יום (!) גוליית יוצא כל בוקר
וכל ערב, מגדף ומחרף, ובכך שובר את רוחם.

עד, שמגיע בחור אחד ג'ינג'י ומתחיל להשמיע קולות אחרים...
ישי, אביו של דוד (לימים מלך ישראל), שולח אותו אל המערכה
לראות בשלום אחיו הלוחמים.

על אף הסיכון, דוד נענה לשליחות ומגיע אל מחנה הצבא, בדיוק בזמן בו יוצא גוליית עם הפזמון הקבוע **"וְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּרֹאוֹתָם אֶת הָאִישׁ וַיִּנָּסוּ מִפָּנָיו וַיֵּרְאוּ מֶאֱד"**. אבל דוד כששומע את דברי הנאצה מיד מגיב בתוקף – **"כִּי מִי הַפְּלִשְׁתִּי... כִּי חֵרֶף מַעֲרֻכֹת אֶ–לֵהִים חַיִּים!"**. כך עובר דוד בין חיילים ומוחה בפניהם על הכבוד הלאומי שהושפל.

דיבורים אלו, שלא נשמעו כמותם במחנה ישראל המדוכדך כבר זמן רב, מתחילים להתפשט בין הלוחמים, עד שדוד נקרא לפ.ע. עם המלך שאול בעצמו. בפגישה, דוד לוקח על עצמו את האתגר ומתנדב להילחם בגוליית. שאול בתחילה מתנגד להצעה, אך דוד מתעקש **"גַּם אֶת הָאֲרִי גַם הַדּוֹב הִכָּה עֲבָדְךָ, וְהִנֵּה הַפְּלִשְׁתִּי הָעָרִל הִזֶּה בָּאֶחָד מֵהֶם"**. ומזכיר שהוא לא נלחם עבור עצמו, אלא עבור כבודם של ישראל שהם **"מַעֲרֻכֹת אֶ–לֵהִים חַיִּים"**. לשמע דבריו אפילו שאול משתכנע ואומר – **"לֵךְ, וְאֶ–דָּנִי יְהִי עִמָּךְ!"**

במקום השיריון והחרבות הכבדים בהן לחמו באותם ימים, דוד בוחר ללבוש מדים קלילים (בקרוּב נבין מדוע), מתחמש בחמישה אבנים וקלע, ויוצא לקראת גוליית, אל העמק המסוקר עליו צופים אלפים ממחנות ישראל ופלישתים.

כשרואהו גוליית הוא ממשיך בשיטת הלוחמה הפסיכולוגית – **"...וַיִּקְלַל הַפְּלִשְׁתִּי אֶת דָּוִד בְּאִלְהָיו. וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי אֶל דָּוִד, לָכֵּה אֵלַי וְאַתָּנָה אֶת בִּשְׂרָךְ לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבִהֶמַת הַשָּׂדֶה"**. אך דוד לא מתקפל לרגע – **"הַיּוֹם הַזֶּה יִסְגְּרֶךָ אֶ–דָּנִי בְּיָדִי וְהַפִּיתֶךָ וְהִסְרֹתִי אֶת רֹאשְׁךָ מֵעַלְיָךְ וְנָתַתִּי פָגֶר מַחֲנֵה פְּלִשְׁתִּים הַיּוֹם הַזֶּה לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְחַיֵּית הָאָרֶץ..."**. דוד אף מסביר לפלישתים ולכל הצופים מניין הוא שואב את הביטחון שלו – **"אַתָּה בָּא אֵלַי בְּחֶרֶב וּבַחֲנִית וּבַכִּידוֹן, וְאֲנֹכִי בָּא אֵלֶיךָ בְּשֵׁם אֶ–דָּנִי צָבָאוֹת אֶ–לֵהִי מַעֲרֻכֹת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חִרְפְּתָּ"**.

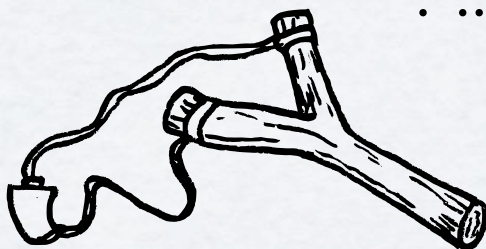
גוליית שומע זאת ועובר להתקפה אך דוד מנצל את המדים הקלילים שהשכיל ללבוש ורץ במהירות אל זירת הקרב.

בכינון מדויק דוד מצליח לשגר אבן אל המצח של גוליית שממוטטת אותו ארצה.

כדי לוודא את חיסול האויב, דוד (שכזכור לא הצטייד בנשק) שולף את החרב של גוליית עצמו ובעזרתה ממותת אותו.

לוחמי ישראל שמעו את נאומו הנוקב של דוד, וכשראו את ניצחונו על גוליית מיד התרוממה רוחם – **”וַיִּקְמוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל וַיהוָה וַיִּרְעוּ וַיִּרְדּוּ אֶת הַפְּלִשְׁתִּים...”**

דוד ואנשיו נגד העמלקים

8

שחזאל א' פרק ל'

השבת שבוים וחטופים

שנת 2,884 לבריה"ע | 876 לפניה"ס

בחודשים לפני שהפך למלך, דוד פיקד על גדוד המורכב מאנשים שהתקבצו תחת הנהגתו. האנשים הללו היו דווקא כאלו שלא שפר עליהם גורל החיים. **”וַיִּתְקַבְּצוּ אֵלָיו כָּל אִישׁ מְצוּק וְכָל אִישׁ אֲשֶׁר לוֹ נֶשֶׂא וְכָל אִישׁ מֵרֶ נָפֶשׁ וַיְהִי עֲלֵיהֶם לָשָׁר וַיְהִיו עִמּוֹ כְּאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ”**. במשך תקופה הם קבעו את בסיסם בעיר ציקלג.

לאחר אחד המבצעים שהתבטל, שבו הגברים הלוחמים לבסיס ומצאו את העיר שרופה באש. מסתבר שהעמלקים ניצלו את הפקרת השמירה על הבסיס והשתלטו עליו, שרפו את המבנים ולקחו את כל הנשים והילדים בשבי.

הרוח של כולם נפלה לרצפה **”וַיֵּשֶׂא דָּוִד וְהָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ אֶת קוֹלָם וַיִּבְכוּ עַד אֲשֶׁר אֵין... כַּח לְבָבוֹת”**. היו אף שהאשימו את דוד ורצו לסקול אותו באבנים.

למרות הקולות המחלישים, דוד מתחזק ומחליט לא לשקוע ביגון
אלא לקום ולנסות לתקן את הטעות. הוא שואל ומקבל ציווי
והבטחה מא-להים לרדוף ולהשיג את העמלקים. גם הלוחמים
מתאפסים על עצמם ויוצאים כולם למרדף כדי להשיב את השבויים.

כאשר הגיעו אל נַחַל הַבְּשׁוֹר הצבא מתפצל, 200 לוחמים נשארים
לשמור על הצידוד, והשאר ממשיכים לנוע ביתר קלות. בדרכם הם
מוצאים איש מסכן גווע ברעב, נותנים לו אוכל ומים ומשיבים את
רוחו. **"וַיֹּאמֶר לוֹ דָּוִד 'לְמִי אַתָּה וְאִי מָדָה אַתָּה?' וַיֹּאמֶר, נַעַר
מִצְרִי אֲנִכִּי עֶבֶד לְאִישׁ עַמְלָקִי... אֲנַחְנוּ פְּשָׁטָנוּ... וְאַתָּה צִקְלָג
שׂוֹרְפָנוּ בְּאֵשׁ".** דוד מחליט לנצל את המשת"פ שפגשו – **"וַיֹּאמֶר
אֵלָיו דָּוִד הַתּוֹרִדָנִי אֶל הַגְּדוּד הַזֶּה?"**. העבד מסכים ומוביל את
הכוח אל הכנענים – **"...וְהִנֵּה נְטָשִׁים (=מפוזרים) עַל פְּנֵי כָל
הָאָרֶץ, אֲכָלִים וְשׂוֹתִים וְחֹגְגִים בְּכָל הַשָּׁלָל הַגָּדוֹל אֲשֶׁר לָקְחוּ".**

למען שיחרור השבויים, דוד מחליט להסתער ולנצל את שעת
התורפה של האויב, על אף היותו במיעוט מספרי משמעותי, **"וַיִּכְּסוּ
דָּוִד מִהַנָּשָׁף וְעַד הָעָרֶב לְמַחֲרָתָם וְלֹא נִמְלֹט מֵהֶם אִישׁ" חוץ
מ"אַרְבַּע מְאוֹת אִישׁ נַעַר אֲשֶׁר רָכְבוּ עַל הַגָּמְלִים וַיִּנָּסוּ".** כך
שוחררו כל השבויים (כולם!) והחלו לחזור לבסיס.

בשובם פוגשים הלוחמים בחיילים שהופקדו לשמור מאחור, וקמים
מתנגדים לתת להם משלל המלחמה, שהרי הם לא נלחמו והסתכנו.
אך דוד מזכיר ללוחמיו כי הניצחון והשלל ניתנו בזכות הא-ל,
ומדגיש בנחרצות את ההכרחיות של תפקיד היושבים בעורף, וכי
הניצחון התאפשר רק בזכות הלוחמים בכל הגזרות **"...כִּי כָחֶלֶק
הַיָּרֵד בַּמִּלְחָמָה (בחזית) וְכָחֶלֶק הַיֹּשֵׁב עַל הַפָּלִים (בעורף) יִחָדּוּ
יִחְלְקוּ".**

